

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

I anledning åpent møte 30. april 2008 vedrørende oppfølgingen av anbefalinger fra FNs torturkomité (CAT), har berørte departementer utarbeidet foreløpige kommentarer til de enkelte anbefalingene. Kommentarene er satt inn i CAT-komiteens oversatte anbefalinger nedenfor. Dokumentet vil også bli lagt ut på Utenriksdepartementets nettsider på Regjeringen.no.

TORTURKOMITEEN
39. sesjon
Genève, 5.–23. november 2007

**BEHANDLING AV RAPPORTER INNGITT AV
KONVENSJONSPARTENE I HENHOLD TIL KONVENSJONENS
ARTIKKEL 19**

Torturkomiteens merknader og anbefalinger

NORGE

1. Komiteen behandlet Norges femte periodiske rapport (CAT/C/81/Add.4) på sitt 791. og 794. møte (CAT/C/SR.791 og CAT/C/SR.794), som ble avholdt 12. og 13. november 2007, og vedtok følgende merknader og anbefalinger på sitt 804. møte (CAT/C/SR.804), som fant sted 20. november 2007:

A. Innledning

2. Komiteen takker for partens femte periodiske rapport, som følger komiteens retningslinjer for rapportering, og som ble levert til rett tid. Komiteen verdsetter de utførlige skriftlige svarene som er gitt til spørsmålslisten, og setter pris på den fruktbare og konstruktive dialogen med den norske delegasjonen, som var bredt sammensatt..

B. Positive utviklingstrekk

3. Komiteen roser konvensjonsparten for å oppfylle sine forpliktelser etter konvensjonen og for dens kontinuerlige innsats for å forhindre og eliminere enhver form for handling eller atferd som strider mot konvensjonens bestemmelser. Komiteen har med tilfredshet særlig merket seg følgende:

a) Det er inntatt en ny bestemmelse i straffeloven som forbyr og straffebelegger tortur, i samsvar med konvensjonens artikkel 1.

b) Straffeprosessloven er endret for å begrense den alminnelige bruken av isolasjon under varetektsfengsling og for å styrke domstolenes kontroll med slik isolasjon. Videre kan isolasjon ikke lenger benyttes som straff i henhold til den nye straffegjennomføringsloven og den tilhørende gjennomføringsforskriften.

c) Det er nylig vedtatt lovendringer for å regulere rettighetene til personer som holdes ved Trandum utlendingsinternat, i tråd med de reviderte retningslinjene fra FNs høykommissær for flyktninger om gjeldende kriterier og standarder for internering av asylsøkere.

d) Det er opprettet en ny sentral enhet for etterforskning av politiansatte anklaget for straffbare forhold begått i tjenesten. Enheten har myndighet til å reise påtale. Det er bevilget ekstra midler til å etterforske anmeldelser mot polititjenestemenn for slike forhold.

e) Det er iverksatt tiltak for å sikre at komiteens avsluttende merknader raskt oversettes til norsk og distribueres i større omfang enn hittil, blant annet ved å legge dem ut på det norske utenriksdepartementets nettsider.

f) Konvensjonsparten har jevnlig bidratt til FNs frivillige fond for torturofre helt siden fondet ble opprettet. Konvensjonsparten arbeider også for å bekjempe tortur gjennom bilateralt samarbeid og utviklingsbistand.

C. Komiteens viktigste betenkeligheter og anbefalinger

Innarbeiding av konvensjonen i norsk lov

4. Komiteen merker seg konvensjonspartens redegjørelse om de alminnelige prinsippene som ligger til grunn for gjennomføringen av Norges internasjonale forpliktelser i nasjonal lovgivning, samt konvensjonspartens begrunnelse for at kun de mest allmenne internasjonale konvensjonene er inkorporert i den norske menneskerettsloven. Komiteen beklager like fullt at parten ikke har endret syn hva angår spesifikt å innarbeide konvensjonen i norsk lovgivning.

Konvensjonsparten bør fortsatt vurdere om konvensjonen skal innarbeides i nasjonal lovgivning, slik at den kan påberopes direkte for norske domstoler og gis en mer fremtredende plass i det norske lovverket, og slik at oppmerksomheten om konvensjonens bestemmelser kan økes blant dommerstanden og publikum i sin alminnelighet.

JD:

Når det gjelder FNs torturkonvensjons stilling i norsk rett, har Norge funnet den måten forpliktelsene oppfylles forpliktelsene i dag, tilstrekkelig og mest hensiktsmessig. Opprinnelig

var torturhandlinger gjort straffbare gjennom generelle straffebud som setter straff for legemskrenkelser, frihetsberøvelse, tvang, trusler og misbruk av offentlig myndighet. Dette ble ansett tilstrekkelig for å oppfylle forpliktelsene etter konvensjonen. Tilsvarende gjaldt for de øvrige nordiske land. Likevel ble det, på bakgrunn av anbefalinger fra FNs torturkomité, ved lov 25. juni 2004 nr. 52 vedtatt en egen bestemmelse som setter straff for torturhandlinger. Denne bestemmelsen videreføres i straffeloven 2005 §§ 174 og 175.

Norge har et dualistisk rettssystem. Likevel er enkelte rettsområder sektormonistiske, hvilket betyr at nasjonale bestemmelser gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten, eller følger av overenskomst med fremmed stat. Både straffelovens og utlendingslovens virkeområde er eksempler på dette, jf. straffeloven § 1 annet ledd og utlendingsloven § 4. Denne anerkjennelsen gir blant annet FNs torturkonvensjon en viktig posisjon i det nasjonale rettssystemet ved at den kan påberopes direkte for norske domstoler. Det er derfor ikke slik at konvensjonen må inkorporeres for at den skal kunne påberopes direkte.

For de tilfeller hvor man befinner seg utenfor et sektormonistisk rettsområde, gjelder det et prinsipp om at norsk rett presumeres å være i overensstemmelse med folkeretten.

Når det gjelder anbefalingen om å gi konvensjonsforpliktelsene en mer fremtredende plass i det norske lovverket og øke oppmerksomheten om konvensjonens bestemmelser, vises det til at departementet i vurderingen av om det burde innføres et eget straffebud mot tortur blant annet la vekt på ”den positive signaleffekt det kan få at loven i klartekst markerer avstand fra de aktuelle handlinger”, jf. Ot.prp. nr. 59 (2003-2004) punkt 7.2.3. For øvrig blir lovendringer gjennom kunngjøringer gjort kjent for både de som jobber med det aktuelle temaet, og for publikum i alminnelighet.

Definisjon av tortur

5. Komiteen uttrykker tilfredshet med at det er inntatt en ny bestemmelse i straffeloven som forbyr og straffebelegger tortur, men har samtidig merket seg at den samme lovens definisjon av tortur angir spesifikke former for diskriminering som mulig motiv i stedet for å vise til alle former for diskriminering. Dette står i motsetning til torturdefinisjonen i konvensjonens artikkel 1.

Konvensjonsparten bør fortsatt vurdere muligheten for å benytte en ordlyd tilsvarende den som anvendes i konvensjonen, slik at definisjonen av tortur omfatter alle former for diskriminering som mulig motiv.

JD:

Justisdepartementet er klar over at FNs torturkonvensjon og den nasjonale bestemmelsen har en noe ulik ordlyd hva gjelder angivelsen av diskrimineringsgrunnlag. Departementet mener imidlertid at straffeloven § 117 a fullt ut tilfredsstiller konvensjonsforpliktelsen.

Bakgrunnen for at departementet foreslo en til dels annen ordlyd, er først og fremst ønsket om å skape forutberegnlighet om straffebudets rekkevidde og hensynet til konsekvent språkbruk i straffelovgivning. Da straffebudet ble gitt, la departementet til grunn:

”[f]ormuleringen ’av hvilken som helst årsak basert på diskriminering av noen art’ er komplisert, og ordet ’diskriminering’ har i seg selv en uklar rekkevidde. På denne bakgrunn bør bestemmelsen trolig heller utformes omtrent som straffeloven § 135 a første ledd første punktum. I tillegg til alternativene trosbekjennelse, rase, hudfarge og nasjonal eller etnisk opprinnelse, bør torturbestemmelsen også nevne kjønn og seksuell legning. Andre former for diskriminering kan også være aktuelle, men vil antakelig lett omfattes av alternativet om å avstraffe. Dette vil for eksempel vanligvis gjelde når gjerningspersonen utsetter noen for alvorlig fysisk eller psykisk smerte på grunn av deres politiske overbevisning”, jf. Ot.prp. nr. 59 (2003-2004) s. 41.

I tillegg til den overfor nevnte bakgrunn for departementets forslag om en kasuistisk oppregning av diskrimineringsgrunnlag, mener departementet den valgte løsning er mer informativ, og at den således bidrar til mer forutsigbarhet om straffansvarets rekkevidde.

Forpliktelse om «non-refoulement» (ikke-utsendelse)

6. Komiteen har merket seg hurtigbehandlingsordningen, eller den såkalte 48-timersregelen, om å avvise asylsøkere fra land som generelt sett regnes som trygge, når søknaden anses som åpenbart grunnløs etter asylintervjuet.

Konvensjonsparten bør sørge for at det ved anvendelse av 48-timersregelen likevel er mulig å få en reell behandling av saken i hvert enkelt tilfelle. Parten bør videre holde seg løpende orientert om situasjonen i de landene som regelen får anvendelse på.

AID:

Reell behandling av hvert enkelt tilfelle

Utlendingsdirektoratet har et tresporet løp i asylsaksbehandlingen. Et av disse er 48-timersprosedyren hvor antatt grunnløse asylsøknader skal håndteres innen 48 timer. Dette innebærer at søkerne i denne gruppen skal få et førstegangsvedtak innen 48 timer. Likeledes skal det tas stilling til utsatt iverksettelse innen denne fristen. Rettssikkerheten blir ivaretatt ved at søkeren får samme kvalitet i saksbehandlingen som andre asylsøkere, men blir prioritert i en annen prosedyre der ventetidene er redusert.

Direktoratet har utviklet en liste med land hvis borgere som søker asyl, kan behandles etter den omtalte ordningen. Dette er ikke ansett som sikre land per definisjon, men er land der direktoratet har tilstrekkelig informasjon om det generelle sikkerhetsnivået og menneskerettighetssituasjonen, og hvor det ut fra våre erfaringer hovedsakelig kommer grunnløse søknader. Utlendingsforvaltningen følger med på utviklingen i disse landene og vil justere listen fortløpende om forholdene endres.

Land som for tiden omfattes av 48-timersprosedyren er Argentina, Australia, Barbados, Belgia, Bulgaria, Canada, Chile, Costa Rica, Danmark, Estland, Falklandsøyene, Finland, Frankrike, Færøyene, Gibraltar, Grønland, Hellas, Irland, Island, Israel, Italia, Japan, Kroatia, Latvia, Liechtenstein, Litauen, Luxembourg, Malta, Moldova, Monaco, Mongolia, Nederland, New

Zealand, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spania, Storbritannia, Sveits, Sverige, Sør-Afrika, Tsjekkia, Tyskland, Ukraina, Ungarn, USA, Vatikanstaten og Østerrike.

En asylsøker omfattet av ordningen vil henvende seg til politiet for å registreres der. UDI mottar registreringen fra politiet i løpet av politiets registreringsdag og tar intervju i utgangspunktet dagen etter at søknaden er registrert. Søkere i denne gruppen skriver ikke egenerklæring i motsetning til mange andre asylsøkere. Intervjuet skal kartlegge søkerens asylgrunnlag. Søkeren er berettiget til samme informasjon som andre søkere fra UDI, advokat og NOAS. Kontakten med advokat skjer ikke før ved forkynning av vedtaket, da informasjonsbehovet i forkant av asylintervjuet blir ivaretatt av NOAS.

Søkerens advokat er til stede sammen med søker. Advokaten får melding om vedtaket og kan kalle søkeren inn igjen til en samtale og vurdere eventuell klage på vedtaket.

Alle søkere får individuell saksbehandling av sin søknad. Dersom søknaden ikke anses som åpenbart grunnløs, blir saken overført til ordinær saksbehandling. Dette blir vurdert i etterkant av intervjuet, av den saksbehandleren som skal fatte vedtaket. Enslig mindreårige asylsøkere er unntatt fra 48-timersprosedyren. Likeledes tas søkeren ut av prosedyren dersom ektefellen tilhører en nasjonalitet som ikke omfattes av ordningen.

Oppdatert på landsituasjonen

Asylsaksbehandlere holder seg kontinuerlig oppdatert på landsituasjonen i relevante land. Fra 1. januar 2005 er enheten Landinfo opprettet som felles fagenhet vedrørende landkunnskap for utlendingsforvaltningen. Landinfo er faglig uavhengig. Medarbeiderne skal heller ikke ta del i den beslutningsfattende saksbehandlingen i UDI og UNE, men formidle relevant landinformasjon.

Det viktigste vektøyet i så måte er Landdatabasen, hvor Landinfo legger ut relevant landkunnskap blant annet om sikkerhetsnivå og menneskerettighetssituasjonen i ulike land Norge mottar asylsøknader fra. Mengden informasjon om de ulike land og problemstillinger vil bl.a. være bestemt av hvor relevant landet er i saksbehandlingssammenheng. Generelt vil det finnes mer informasjon på land det kommer mange søkere fra.

Landdatabasen inneholder dokumenter med landinformasjon fra ulike kilder, nyheter, kart og lenker til relevante nettsteder. Dokumentene som er tilgjengelig i Landdatabasen er valgt ut av landrådgiverne i Landinfo. Et viktig kriterium er at informasjonen skal være relevant i forhold til saksbehandlingen. Materialet i Landdatabasen skal i sin helhet tegne et oppdatert og representativt bilde av situasjonen i de enkelte landene. Det er fokus på temaer som menneskerettigheter og politiske og sosioøkonomiske forhold.

Landinfo benytter et bredt spekter av publikasjoner utgitt av forskningsinstitusjoner, offentlige myndigheter i andre land, ideelle organisasjoner, aviser og tidsskrifter, FN-organisasjoner, multilaterale organisasjoner som OSSE og EU. Viktige publikasjoner som årsrapporter fra både offentlige myndigheter, forskningsinstitusjoner og organisasjoner som Amnesty International, Human Rights Watch og Reporters without Borders står sentralt i Landinfos arbeid.

Landinfo gjør sitt ytterste for at informasjonen som publiseres i Landdatabasen til enhver tid er oppdatert. Landinfo tilstreber å gi et korrekt og balansert bilde av situasjonen i de enkelte land og materialet er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Innholdet i basen oppdateres derav kontinuerlig. Brukerne blir informert om oppdateringene gjennom månedlige nyhetsbrev.

Ved siden av Landdatabasen tilbyr Landinfo orienteringer til saksbehandlerne om ulike temaer. Dette gjelder for eksempel rapportering fra tjenestereiser. Både personlig veiledning og foredrag for UDIs saksbehandlere gjennomføres hyppig.

7. Når det gjelder Norges deltakelse i den internasjonale sikkerhetsstyrken (ISAF) i Afghanistan, har komiteen merket seg konvensjonens forklaring om at alle afghanske borgere som pågripes av norsk ISAF-personell, overleveres til afghanske myndigheter. Dette skjer i henhold til et omforent memorandum som pålegger Afghanistans regjering å behandle personer som overføres, i tråd med relevante internasjonale normer.

Komiteen er stadig av den oppfatning (jf. CAT/C/CR/33/3 pkt. 4b, 4d, 5e og 5f og CAT/C/USA/CO/2 pkt. 20 og 21) at konvensjonens artikkel 3 og den forpliktelse som der er nedfelt om «non-refoulement», også gjelder konvensjonens væpnede styrker, uansett hvor de måtte befinne seg, når de utøver reell kontroll over en person. I tråd med denne oppfatningen anbefales konvensjonens part fortsatt å følge nøye med på at afghanske myndigheter respekterer sine forpliktelser med hensyn til den videre fengsling av personer som norsk militært personell har overlevert.

UD:

Norge fortsetter gjennom etablerte mekanismer å følge nøye med på at afghanske myndigheter respekterer sine menneskeretts- og humanitærrettslige forpliktelser overfor fanger som norsk ISAF-personell har bidratt til å pågripe.

Norge vil senest innen ett år oversende informasjon om hvordan den har fulgt opp komiteens anbefalinger som angitt i punkt 7. I den forbindelse vil man bemerke at komiteens tolkning av anvendelsesområdet for konvensjonens artikkel 3 og "non-refoulement" prinsippet går lengre enn man fra norsk side kan se det er grunnlag for.

Dokument til distribusjon på møte med NGOer 30. april:

Om overlevering av fanger i Afghanistan - Nyhet, publisert 12.11.2007:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/nyheter/2007/fangeoverlevering.html?id=489245>

Varetektsfengsling og behandling av personer som holdes tilbake på annet vis, eller som er anholdt av myndighetene

8. Selv om Komiteen har merket seg at det er innført lovendringer for å begrense varetektsfengslingens lengde og bruken av isolasjon som forebyggende tiltak, er den like fullt betenkt over mangelen på tilfredsstillende statistiske data som kan stadfeste om tiltakene virker etter sin hensikt eller ikke.

Konvensjonsparten bør utarbeide detaljert statistikk over bruken av varetekt og isolasjon, slik at det kan etterprøves om de aktuelle lovendringene i praksis virker etter sin hensikt. Konvensjonsparten bør også føre statistikk vedrørende gjennomføringen av de seneste endringene i utlendingsloven om fengsling av utenlandske statsborgere.

JD:

Justisdepartementet arbeider for tiden med en etterkontroll av bestemmelsen i straffeprosessloven § 183 om tredagersfrist for fremstilling for rettslig prøving av fengslig. Som ledd i etterkontrollen skal de gjennomføres en spørreundersøkelse knyttet til bruken av varetekt. Departementets målsetning er at spørreundersøkelsen skal være avsluttet rundt 1. oktober 2008, og at tilbakemeldingene fra undersøkelsen skal bli evaluert inneværende år.

Kriminalomsorgen har nå til testing en ny datamodell for statistikkføring av isolasjon under varetekt. Det vil imidlertid gå tre måneder før man vet om modellen er så pålitelig at den kan tas i bruk.

Til anbefalingen om fengsling av utenlandske statsborgere, forutsettes det at den etterspurte statistikken kun omhandler utlendinger plassert ved Politiets utlendingsinternat, Trandum.

År / Tidsrom	Antall oppholdte	Antall fengslede
2003	5515	164
2004	4365	271
2005	2856	436
2006	2093	376
2007 (1.juli)	1724	409
2008 (mars)	463	93

9. Komiteen har med tilfredshet merket seg at det nylig er vedtatt lovendringer for å regulere rettighetene til personer som holdes ved Trandum utlendingsinternat. Den er like fullt betenkt over mangelen på eksternt kontroll eller en uavhengig klageordning som på en etterrettelig måte kan sikre at rettighetene til personer som holdes ved Trandum til enhver tid blir ivaretatt.

Konvensjonsparten bør utpeke et eksternt organ som kan føre tilsyn med driften av Trandum utlendingsinternat og påse at individuelle klager fra personer som holdes ved internatet kan forelegges en ombudsmann eller en annen eksternt og uavhengig enhet.

JD:

På bakgrunn av den kritikk som har fremkommet, har det vært viktig å gi tydelige og presise regler om utlendingers rettigheter under oppholdet, samt å fastsette klare rammer for politiets kontroll- og maktbruk. Dette var bakgrunnen for at utlendingsloven § 37 d ble endret med virkning fra 1. juli 2007. Det har videre vært forutsatt at det skal utarbeides forskrift for Trandum utlendingsinternat. Slik forskrift ble fastsatt ved kongelig resolusjon 11. april 2008. Forskriften trådte i kraft straks.

Det er etablert et tredelt tilsynsregime: Tilsyn med utlendingen i det daglige fra internatets side (§ 15), lokalt tilsyn med internatet fra sjefen for Politiets utlendingsenhet (§ 16) og et uavhengig tilsynsråd (§ 17). De aktuelle bestemmelsene lyder:

”§ 15 Tilsyn med utlendingen

Utlendingen skal ha forsvarlig tilsyn og anbringes slik at vedkommende ikke kommer unødig til skade eller utsettes for lidelser, og slik at vedkommende ikke kan påføre andre skade.

Det skal føres tilsyn med utlendingens helsetilstand. Lege skal straks tilkalles ved behov. Utlending som er syk eller påvirket av alkohol eller andre berusende midler, skal inspiseres hver halvtime, med mindre omstendighetene tilsier hyppigere tilsyn. Det skal tas tilbørlig hensyn til utlendingens nattesøvn. Tidspunktet for de enkelte inspeksjonene og resultatet av disse skal anmerkes i journal.

Den ansvarlige for internatet tar konkret stilling til hva den enkelte inspeksjon skal bestå i, vurdert ut fra hva som er nødvendig i hvert enkelt tilfelle. Den som utfører inspeksjonen, skal forsikre seg om utlendingens situasjon, herunder om vedkommende trenger legehjelp eller er i en situasjon hvor vedkommende lett kan skade seg selv.”

”§ 16 Lokalt tilsyn

Sjefen for Politiets utlendingsenhet skal sørge for at det foretas tilsyn med utlendingsinternatet. Videre skal det føres tilsyn med at utlendingene orienteres om sine rettigheter som er gitt i denne forskriften. Sjefen for Politiets utlendingsenhet skal rapportere skriftlig til Politidirektoratet.

Politidirektoratet skal føre tilsyn med internatet. Herunder kan det gjennomføres inspeksjon (tilsynsbesøk) etter behov.

Tilsynet fra sjefen for Politiets utlendingsenhet og Politidirektoratet skal påse at internatet er i samsvar med gjeldende lover, forskrifter, retningslinjer og lokale instruksjoner. Tilsynet skal blant annet påse at

- a) internatets lokaler, utstyr mv. er i samsvar med gjeldende krav,*
- b) det utføres inspeksjoner av internatet i henhold til gjeldende regelverk og instruksjoner, herunder journalføring, rapportering mv.,*
- c) eventuell bruk av tvangsmidler skjer i henhold til regelverket,*

d) internatet har tilfredsstillende ordning for helsetjeneste, herunder omfang, metode, journalføring mv.”

”§ 17 Tilsynsråd

Et eksternt tilsynsråd skal føre tilsyn med at behandlingen av utlendingene skjer i samsvar med lovgivningen.

Justisdepartementet oppnevner leder, nestleder, medlemmer og varamedlemmer av tilsynsrådet for en funksjonstid på to år. Tilsynsrådets leder bør være eller ha vært dommer. Personer som i løpet av oppnevningsperioden fyller 70 år eller mer, kan ikke oppnevnes. Medlemmene bør ikke gjenoppnevnes mer enn to ganger.

Tilsyn skal gjennomføres minst 2 ganger pr. år. Tilsynsrådet skal selv planlegge og gjennomføre sin virksomhet. Tilsynsrådet kan ta opp saker etter henvendelse fra utlending eller på eget initiativ.

Tilsyn kan være varslet på forhånd eller skje uanmeldt. Tilsynsrådets medlemmer har rett til å inspisere utlendingsinternatets områder, bygninger og rom der utlendinger oppholder seg. De kan kreve opplysninger om behandlingen av utlendingene.

Tilsynsrådets medlemmer har rett til å snakke med utlendingen dersom utlendingen selv ønsker det og uten at tilsatte er til stede. Tilsynsrådets medlemmer har rett til å delta på møter om utlendingen og kan kreve innsyn i saksdokumentene hvis vedkommende utlending samtykker.

Det skal ved utlendingsinternatet føres en tilsynsprotokoll hvor det nedtegnes opplysninger om tilsynsbesøk, herunder varighet og om de forhold tilsynsrådet måtte ha noe å bemerke til.

Sakene skal søkes løst på utlendingsinternatet. Dersom dette ikke fører frem eller rådet av andre årsaker finner grunn til det, kan saken tas opp med overordnet myndighet. Ved utgangen av hvert år sender tilsynsrådet årsmelding for virksomheten til Politiets utlendingsenhet. Denne videresendes Politidirektoratet med uttalelse fra sjefen for Politiets utlendingsenhet. Tilsynsrådet skal selv besørge offentliggjøring av sin årsmelding.

Forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder for tilsynsrådets virksomhet. Tilsynsrådets medlemmer må ikke komme med utsagn til utlending eller noen som representerer denne, om endringer i behandlingen eller i avgjørelser som er truffet. Tilsynsrådets medlemmer må heller ikke eksponere sikkerhetsforanstaltninger eller andre forhold av betydning for å hindre rømning fra eller inntrenging i utlendingsinternatet”.

Norge har undertegnet en valgfri protokoll av 18. desember 2002 til FNs konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff av 10. desember 1984 (FNs torturkonvensjon). Tilleggsprotokollen er ennå ikke ratifisert. Det er lagt til grunn at etableringen av et uavhengig tilsynsråd imøtekommer de forpliktelser Norge påtar seg ved den valgfrie protokollen i forhold til utlendingsinternatet.

10. Selv om komiteen har merket seg at det er satt inn mottiltak som følge av den senere tids avsløringer om utilbørlig maktbruk fra politiets side, er den like fullt betenkt over rapporter om unødig maktbruk i enkelte tilfeller og over anmeldelser om diskriminering på bakgrunn av etnisitet.

Konvensjonsparten bør sørge for å iverksette alle nødvendige tiltak for å hindre at politimetoder som omfatter unødig bruk av makt, videreføres, og for å unngå de farer enhver diskriminering kan medføre i så måte.

JD:

I alminnelighet skal politimetoder bare brukes når det er tilstrekkelig grunn til det, og bruken skal ikke være et uforholdsmessig inngrep.

Spesialenheten for politisaker skal evalueres av et eget utvalg, jf. merknadene til pkt. 12 nedenfor. Utvalget skal blant annet vurdere om politiets rutiner og praksis i forbindelse med pågripelser og innbringelser er tilfredsstillende, og om polititjenestemennene får tilfredsstillende opplæring.

Utvalget skal avgi sin utredning 31. desember 2008, og utredningen kan danne grunnlag for nye oppfølgingstiltak.

Uavhengig av dette arbeidet vurderes bruken av politimetoder fortløpende – for å forebygge unødvendige og utilsiktede skadevirkninger i saker hvor politiet må anvende makt og maktmidler i sin tjenesteutøvelse.

Opplæring om forbudet mot tortur

11. Komiteen konstaterer at det systematisk avholdes ulike opplæringskurs for politi- og fengselstjenestemenn om menneskerettigheter og innsattes rettigheter, herunder om forbudet mot tortur. Samtidig beklager den at det ikke foreligger informasjon om opplæringen har resultert i en nedgang i forekomsten av vold og mishandling, blant annet der slike handlinger kan være rasistisk motivert.

Konvensjonsparten bør gjennom undervisningsprogrammer påse at politi-, fengsels- og rettstjenestemenn er fullt ut kjent med innholdet i konvensjonsbestemmelsene, gjeldende restriksjoner med hensyn til bruk av makt, og nødvendigheten av å unngå diskriminering. Konvensjonsparten bør videre utarbeide og innføre en metode for å vurdere effektiviteten av relevante opplæringsprogrammer på forekomsten av tortur, vold og mishandling.

JD:

Det vises til tidligere redegjørelser for politiopplæringen i Norges svar til komiteen forut for eksamineringen avsnitt 11.

Gjennom den administrative klageordningen som er etablert, har Politidirektoratet et grunnlag for løpende å kunne vurdere behovet for oppfølging, opplæring og eventuelle endringer innen prosedyrer og metoder.

I den to-årige grunnopplæringen for fengselsbetjenter arbeides det med internasjonale konvensjoner, menneskerettigheter og holdningsspørsmål.

I den grad det er mulig vil Kriminalomsorgen måle effektiviteten av relevante opplæringsprogrammer, men har ikke i dag nødvendig dataverktøy.

Rask og uhildet etterforskning

12. Komiteen merker seg at konvensjonsparten har truffet tiltak med henblikk på å styrke behandlingen av klagesaker mot politiet og etterforskningen av relevante anklager. Komiteen er like fullt bekymret over påstander om at polititjenestemenn skal ha begått lovbrudd i tjenesten, herunder anklager om diskriminering, og for at den påfølgende etterforskningen ikke er uhildet.

Konvensjonsparten bør nøye overvåke effektiviteten av de nye prosedyrene som er innført for å etterforske polititjenestemenn som anklages for straffbare handlinger i tjenesten, særlig i tilfeller der det fremsettes beskyldninger om diskriminering på bakgrunn av etnisitet. Komiteen ber om at konvensjonsparten i sin neste periodiske rapport orienterer utførlig om resultatet av den pågående oppfølgingsprosessen.

JD:

Spesialenheten for politisaker ble opprettet 1. januar 2005, jf. lov av 5. mars 2004 nr. 13. I forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 96 (2002 – 2003) og Innst. O. nr. 15 (2003 – 2004) uttrykker Stortinget et ønske om en smidig, rasjonell og effektiv landsdekkende organisasjon som kan sikre god kvalitet på etterforskningen av anmeldelser mot ansatte i politiet og påtalemyndigheten. I tillegg ba Stortinget Regjeringen gi regler om behandlingen av klagesaker på embets- og tjenestemenn i politi og påtalemyndighet slik at kritikkverdige forhold i politiet kan følges opp og endres. En slik klageordning trådte i kraft 16. januar 2006. Stortinget understreket nødvendigheten av et kontrollapparat som har tillit i befolkningen.

Det er en viktig forutsetning for politiets oppgaveløsning at publikum har tillit til politiet. Det er en målsetting å skape mer åpenhet knyttet til saker der personer omkommer i forbindelse med politiets arbeid, og hvordan disse sakene håndteres, herunder er det svært viktig med en god dialog med innvandrer miljøene og -organisasjonene. Det er et viktig siktemål for Spesialenheten for politisaker å sikre en behandling av sakene basert på rettssikkerhet og likhet både for dem som anmelder politiet, og for dem som anmeldelsene retter seg mot. Departementet har tilstrebet å tilrettelegge rammebetingelsene for Spesialenheten både hva angår budsjett, stillinger og organisatoriske endringer.

Justisdepartementet har nylig nedsatt et offentlig utvalg som skal evaluere kontrollmekanismene for politiet for å belyse i hvilken grad en har lyktes med å nå målene som er gitt av Stortinget.

Utvalget skal vurdere Spesialenheten for politisaker og den administrative klageordningen i politiet, hver for seg og samlet, og herunder ta for seg samvirket mellom de to ordningene. Med

bakgrunn i kritikk av politiet i forbindelse med enkelte pågripelser, skal utvalget også gjennomgå og vurdere politiets rutiner og praksis på området. Utvalget skal avgi sin rapport 31. desember 2008.

Et av siktemålene med utvalgets gjennomgåelse vil være å se om disse ordningene er organisert og dimensjonert slik at anmeldelser og klager får en grundig og rask behandling, og om arbeidet innenfor ordningene har legitimitet og tillit i befolkningen. Det er også viktig at ordningene besitter nødvendig og tilstrekkelig kompetanse.

Et sentralt vurderingstema i evalueringen av den administrative klageordningen i politiet, vil være om denne er innrettet slik at kritikkverdige forhold kan bli fulgt opp og endret på en tilfredsstillende måte.

Når evalueringsrapporten foreligger, vil man ha et godt grunnlag for å vurdere eventuelle behov for endringer og konkret hva eventuelle tiltak kan og bør gå ut på.

Midlertidige tiltak

13. Sett på bakgrunn av at konvensjonsparten i en sak nylig, innledningsvis av slo å etterkomme komiteens anmodning om midlertidige tiltak, er komiteen betenkt over konvensjonspartens generelle holdning til slike anmodninger fra komiteen.

Konvensjonsparten bør se nærmere på sin holdning til midlertidige tiltak som komiteen etterspør i lys av konvensjonens artikkel 22 og prinsippet om god tro, slik at komiteen normalt får tilstrekkelig tid til å prøve de saker den måtte bli forelagt i fremtiden, før konvensjonsparten treffer endelige tiltak.

UD, på vegne av berørte departementer:

Fra norsk side legger man stor vekt på at internasjonale klageordninger på MR-området skal fungere tilfredsstillende. Dette er en viktig del av den internasjonale overvåkingen av statenes menneskerettsforpliktelser. FNs overvåkningskomiteers uttalelser i klagesaker er ikke rettslig bindende, men bør tilleggs stor vekt.

Høyesteretts avgjørelse i Dar-saken (HR-2008-00681-A) bekrefter at anmodninger om midlertidige tiltak heller ikke er rettslig bindende, men at den norske holdningen er at de i utgangspunktet etterkommes så langt dette er mulig. I avgjørelsens paragraf 58 uttaler Høyesterett:

"[...] at Norge ikke var folkerettslig forpliktet til å etterkomme Torturkomitéens anmodning om midlertidig beskyttelse av Dar. Det er likevel grunn til å tilføye at den norske holdningen er at slike anmodninger skal tillegges stor vekt, og at de i utgangspunktet vil bli etterkommet så langt dette er mulig."

14. Komiteen merker seg konvensjonspartens forsikringer om at den har tatt skritt med henblikk på å ratifisere den valgfrie protokollen til konvensjonen, og oppmuntrer konvensjonsparten til å fortsette prosessen og ratifisere protokollen så snart som mulig.

UD:

Norske myndigheters arbeid med ratifikasjon av den valgfrie protokollen er godt i gang. Det er fra relevante departementer bedt om vurderinger av hvilke "steder for frihetsberøvelse" under deres respektive ansvarsområder som faller inn under definisjonen i protokollen, hvordan protokollens krav om et eller flere nasjonale besøksorganer kan og bør oppfylles for Norges vedkommende og i hvilken utstrekning en gjennomføring vil kreve lov- eller forskriftsendringer. Det gjenstår noen avklaringer i dette arbeidet.

Som opplyst til CAT-komiteen, tas det sikte på å gjennomføre en bredere offentlig høring av spørsmålet om norsk ratifikasjon når det ovennevnte arbeidet er gjennomført. I denne forbindelse vil det også være naturlig å involvere relevante aktører fra det sivile samfunn.

15. Komiteen oppfordrer konvensjonsparten til å ratifisere de viktigste menneskerettskonvensjonene fra FN som den ennå ikke er part til.

UD:***FNs konvensjon om beskyttelse mot tvungen forsvinning***

7. desember 2007 ble det besluttet i Statsråd at Norge skal undertegne FNs konvensjon om beskyttelse mot tvungen forsvinning. Gjennomføring av konvensjonen krever endringer i norsk lov. Stortingets samtykke vil derfor bli innhentet før konvensjonen blir bindende for Norge ved senere ratifikasjon.

Informasjon publisert på Regjeringen.no 07.12.2007:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/nyheter/2007/Norge-undertegner-FNs-konvensjon-om-besk.html?id=493605>

FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne.

30. mars 2007 undertegnet Norge FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. Før Norge kan ratifisere konvensjonen må det vurderes nærmere om det er nødvendig å endre eksisterende norsk lovgivning.

Informasjon publisert på Regjeringen.no 30.03.2007:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/pressesenter/pressemeldinger/2007/32.html?id=461971>

FNs Migrantarbeiderkonvensjon

FNs Migrantarbeiderkonvensjon er ratifisert av 37 stater, hvorav ingen vestlige land. Norge har foretatt flere vurderinger av konvensjonen, den siste i 2007. Konklusjonen har vært at det ikke er aktuelt å fremme forslag om undertegning og ratifikasjon. Konvensjonen har en rekke bestemmelser som langt på vei er utformet på samme måte som i andre menneskerettighetskonvensjoner, f.eks. retten til liv, forbud mot tortur ol. Enkelte bestemmelser gir etter sin ordlyd rettigheter som synes mer vidtrekkende enn de som følger av annet internasjonalt regelverk. Det er imidlertid stor usikkerhet mht hvor vidtrekkende disse bestemmelsene er. Dette gjelder f.eks. rettigheter i forbindelse med frihetsberøvelse, familiegjenforening, oppsigelse i arbeidsforhold mv. Definisjonen av migrantarbeidere er også mer omfattende enn det som er tilfelle i Europarådets migrantarbeiderkonvensjon og i ILO-

konvensjon nr. 97 og 143. Konvensjonen innlemmer videre familiemedlemmer som rettighetshavere. Disse uklarhetene er blant hovedårsakene til at det ikke har vært aktuelt for Norge å slutte seg til denne konvensjonen.

16. Komiteen oppfordrer konvensjonsparten til å oversende sitt grunnlagsdokument i tråd med kravene til felles grunnlagsdokument i de harmoniserte retningslinjene for rapportering, som er godkjent av de internasjonale konvensjonsorganene på menneskerettsområdet, og som er inntatt i dokument HRI/GEN/2/Rev.4.

UD:

Det arbeides med å klarlegge når denne anbefalingen bør følges opp.

17. Konvensjonsparten oppfordres til å sørge for at rapportene som oversendes komiteen, samt komiteens merknader og anbefalinger blir distribuert bredt gjennom offisielle nettsider, mediene og ikke-statlige organisasjoner.

UD:

Norges 5. rapport, Norges svar på Komiteens spørsmålsliste (List of issues) og Komiteens merknader og anbefalinger er tilgjengeliggjort på Utenriksdepartementets nettsider på Regjeringen.no:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/rapporter_planer/rapporter/2005/cat.html?id=106503

Møtet med representanter for det sivile samfunn 30. april 2007 er et viktig ledd i arbeidet med å offentliggjøre og spre informasjon om Komiteens merknader og anbefalinger.

18. Komiteen ber om at konvensjonsparten senest innen ett år oversender informasjon om hvordan den har fulgt opp komiteens anbefalinger som angitt i punkt 6, 7, 8 og 9 ovenfor.

19. Etter å ha kommet fram til at det under behandlingen av partens rapport ble fremlagt tilstrekkelig informasjon til å dekke tidsrommet fra innleveringsfristens utløp fram til den faktiske dato for innlevering av partens femte rapport, har komiteen besluttet at den syvende periodiske rapporten skal leveres innen 30. desember 2011.
